

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Art. XIV. An liceat sequi opinionem minùs tutam, & notabiliter minùs probabilem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

benigna, tamen posterioribus hisce annis Ingolstadtii, quatuor saltem vicibus, prælecta est sententia media: quare nihil insoliti facit, qui tanta vestigia sequitur. Repeto tandem, quod supra jam dixi n. 353. quamvis affirmari non possit, quòd complexum utriusque partis hujus sententiæ mediæ conjunctim defendatur à plurimis, tamen quælibet pars seorsim à plurimis defenditur, quòd sufficit in hac, sicut in aliis innumeris assertionibus, duas partes complexis. Ex quibus omnibus videtur, legitime posse inferri, quòd auctores omnino benigni, non possint jure, sententiæ suæ autoritatem in tantum extollere, ut asserant, non posse ab adversa, id est, media sententia, moraliter æqualem ei opponi. Hæc hucusque plùs quàm prolixè circa autoritatem, sed ideo; quia, ut mihi saltem videtur, argumentum, ab autoritate desumptum, est maximum, quòd mediæ huic sententiæ objici potest. Unde opus fuit illud sub initium statim præoccupare, & apprehensionem nimiam in quorundam mentibus corrigere.

ARTICULUS XIV.

An liceat sequi opinionem minus tutam, & notabiliter minus probabilem.

358. **D**ico. Non licet sequi sententiam, quæ immediatè versatur circa licentiam actionis, & si mul est minus tuta, ac clarè notabiliter minus probabilis. ita auctores articulo præcedente adducti. Prob. ratione. In moralibus quæstionibus, de licito, & illicito, de existentia vel non existentia legum, de earum sensu, extenso, aut restricto &c. sapissime non potest haberi certitudo moralis strictius dicta, quæ excludat omne dubium probabile in oppositum, seu omnem prorsus adhuc prudentem formidinem, & oppositæ partis probabilitatem, sed sunt incerta plurima, & posita sub opinionibus utrinque probabilibus: ergo, si nunquam obligamur ad observationem legis ullius, nisi esset strictè moraliter certa, seu excluderet omnem probabilitatem de opposito, & quidem, nisi etiam esset certum, quòd hunc, vel illum sensum, habeat, ad hunc, vel illum casum, se extendat, magnus numerus legum esset respectu plurimorum inutilis, & inefficax, suoque fine frustraretur, ac nimium laxaretur disciplina morum: hoc autem admitti non potest: ergo.

Antec. patet percurrenti materias particulares in Theologia morali, ubi occurrunt plurimæ quæstiones, quæ habent in utramque partem patronos, etiam circa leges Divinas. conf. est etiam clara. subsumptum autem, sive, quòd hoc admitti non possit, probatur ex eo, quòd non deceat providentissimum legislatorem, ponere magnum numerum legum inutilium: nec deceat hominem, DEO ex essentia sua subiectissimum, nolle pluribus legibus se subicere. Confirm. conclusio, maxime quoad leges humanas. Legislatores humani non possunt prævidere omnia prorsus dubia, quæ oritura sunt circa suas leges, adeoque non possunt velle non

obligare, si tantum aliquod dubium, notabiliter minus probabile, oriatur: ergo.

359. Respondet quidam recentior, quòd, si DEUS imponat legem, præsertim naturalem, semper futuri sint sapientes, quibus ita perspecta sit ejus existentia, ut oppositum ipsis non sit probabile: à quibus dein notitia derivari possit in alios. Contra est. Primò, etsi pauci aliqui tales essent, ii tamen aliis plurimis doctoribus, certitudinem non agnoscentibus, non statim prævalerent, essetque propter hos doctores oppositos, & eorum rationes, adhuc oppositum probabile. Secundò, hoc prorsus gratis dicitur, & contra experientiam; cum plures opiniones dentur, circa leges etiam naturales, sine certitudine morali strictè dicta, quæ ab ullo habeatur. Sanè ante decreta Alexandri VII. & Innocentii XI. de multis adhuc probabiliter disputabatur, quæ modò certi juris sunt, & quidem naturalis. Ex quo ulterius inferitur, quòd, si assertum hujus recentioris esset verum, leges etiam naturales tunc primò conditæ essent, quando earum existentia certa esse coepit, scilicet post illa decreta, quòd omnino est falsum; cum Pontifices supposuerint, propositiones illas jam prius fuisse falsas, & leges illas jam prius obligasse; neque enim voluerunt, nec potuerunt, novas leges naturales condere. Si dicas, tunc saltem oppositum non fore probabile, quando DEUS voluerit, legem obligare. Contra est. Sic jam concedis, quòd magnus numerus legum sit inutilis, quòd ipsum dicere est absurdum.

Si dicas iterum, cum alio quodam recentiore, quòd, si observarentur omnes leges certæ, mundus esset sanctus, sine omnibus adulteriis, furtis &c. Resp. neg. assertum; quia certum est, de multis probabiliter disputari, an sint furta, seu illicitæ acceptiones alieni, an simonia, an usura, an violationes jejunii, aut aliorum præceptorum &c. unde multa fierent adhuc peccata. Si dicas, ea fore tantum peccata materialia. Resp. hoc tantum esset per accidens, eoquòd homines existimarent, se bona fide posse sequi sententiam dictam benignam: sed eodem modo, si bona fide, vel conscientia, omnes sequerentur sententiam asserentem, licitum operari cum tenui probabilitate, etiam tantum materialia peccata fierent. Interim tamen semper maneret verum, quòd plurimæ leges à sapientissimo legislatore essent frustra positæ &c.

360. Instabis. Ergo etiam, quando tantum æqualiter probabilis est existentia legis, jam debet observari: hoc est contra nos: ergo. prob. ma. si leges, æqualiter probabiliter existentes, non obligant, tunc etiam plurimæ frustrantur suo fine: ergo. Resp. neg. ma. ad prob. neg. ant. licet fortè aliqua, vel, si vis, etiam multæ, frustrarentur, tamen sunt multò pauciores, quàm, si etiam notabiliter probabiles non obligarent. Secundò, fit aliqua saltem compensatio; quia etiam aliqua, reipsa non existentes, observari debent; contingit enim, aliquas notabiliter probabiles reipsa non dari: & quamvis compensatio non sit omnino æqualis, tamen non videtur DEUS exigere, ut omnes æqualiter probabiles observemus; cum tunc prorsus plurimas non existentes deberemus obser-

ferre; eò quòd plurima sint æqualiter, vel quasi æqualiter probabilia: & esset onus incomparabiliter majus, ut infra iterum dicemus. Accedit, quòd adhuc alie rationes suadeant, non debere observari leges tantum æqualiter probabiles, quæ non probant idem de notabiliter probabilioribus: & vicissim alie probent, debere has observari, quæ non probant de illis.

361. Probatur conclusio 2. Lex reverà existens obligat omnes subditos, nisi illius invincibilem ignorantiam habeant, aut certè invincibile dubium de illa, & hoc non tantum qualecunque, sed quod æqualeat moraliter invincibili ignorantie, atque excludat certitudinem moralem, etiam latius dictam: atqui neutrum habetur in casu probabilitatis notabiliter majoris, de existentia legis: ergo, ma. videtur non posse negari: certè longè probabilior est, quàm ejus contradictoria. min. prob. quoad 1. partem, ille non potest dici rem invincibiliter ignorare, qui de ipsa habet tantam notitiam, quanta communiter solet haberi in moralibus, scilicet notitiam notabiliter probabiliorem; quia moralis certitudo strictè dicta rarè habetur. Dein talis potest prudenter affirmare existentiam legis, sicut scilicet judex potest ex notabiliter probabilioribus prudenter judicium ferre de causa: contra non est ulla ratio prudens (nisi accedat extrinsecum motivum virtutis) ex quo quis possit in hoc casu, legem prudenter negare: ergo.

Prob. min. quoad secundam partem. Quando habetur notabiliter major probabilitas, jam censetur haberi certitudo moralis, latius saltem dicta: ergo non habetur amplius dubium, quod excludat hanc certitudinem: & hæc sanè certitudo videtur sufficiens esse intimatio obligationis, quamvis cum ea stet aliquod dubium: nisi velimus dicere, quòd in moralibus ferè nunquam res sufficiens, & moraliter sciatur. prob. antec. ex S. Thoma 1. 2. q. 96. a. 1. ubi sibi tertio loco objicit, legem humanam, cum sit mensura, & regula actuum humanorum, debere esse certissimam, & ita respondet ad 3. Non est eadem certitudo querenda in omnibus, ut in 1. ethicorum dicitur. Unde in rebus contingentibus (sicut sunt naturalia, & res humane) sufficit talis certitudo, ut aliquid sit verum, ut in pluribus, licet interdum deficiat in paucioribus. Idem S. Doctor quodlibeto 8. a. 13. sic ait: Aut non habet conscientiam de contrario, sed certitudinem, sed tamen in quandam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum &c. ubi per certitudinem intelligi debet tantum major probabilitas; hæc enim adhuc stat cum dubio; nam certitudo moralis strictè dicta excludit dubium, quod saltem sit alicujus momenti, & non levis scrupulus, de quo scrupulo S. Doctor ibi non loquitur.

362. S. Antoninus 1. p. tit. 3. c. 10. §. 10. sub finem, sic habet: Tertia certitudo, scilicet moralis, seu civilis, tangitur una cum precedenti in principio ethicorum, ubi dicitur, quòd disciplina est, in unaquaque re certitudinem querere, juxta exigentiam materie; æquè enim vitiosum est, persuadentem querere mathematicum, & moralem demonstrantem; non enim consurgit certitudo moralis ex evidentia demonstrationis, sed ex probabilibus conjecturis, grossis, & figurabilibus, magis ad unam

partem, quàm ad aliam, se habentibus. Gerfon de contrariis par. 2. propositione 13. ait: Quòd probabilis certitudo sufficit in moralibus.... prout in moralibus dicit Aristoteles, sumendam esse certitudinem, grossè, & figuratè, quæ certitudo non removel in una parte omnem probabilitatem, vel opinionem alterius partis, licet magis declinet ad istam, vel ad aliam, quòd sufficit.

Angelus de Clavasio ex Ordine Minorum de observantia, cujus summa Angelica, quæ ego uti debui, Gothicis typis edita est Venetiis an. 1511. verbo, Opinio, postquam explicasset opinionem, fidem, scientiam, fermè iisdem verbis, quibus Albertus Magnus citatus n. 355. ibidem sibi objicit illud S. Augustini: Tene certum &c. & respondet: Alia enim certitudo in moralibus, alia in naturalibus: propterea dicit Philosophus 1. mo ethicorum, quòd disciplinatus est, in unaquaque re certitudinem querere juxta exigentiam materie; æquè enim vitiosum, persuadentem (hoc est, moralem certitudinem) querere mathematicum, & moralem (hoc est, Philosophum moralem) demonstrantem (hoc est, querere rationem demonstrantem) non enim consurgit certitudo moralis ex evidentia demonstrationis, sed ex probabilibus conjecturis, grossis, & figurabilibus, magis ad unam partem, quàm ad aliam, se habentibus: quæ sunt fermè eadem cum verbis S. Antonini modò citatis. Sylvester in summa, verbo, Opinio, ait: Tenet iste certum sibi moraliter; cum in moralibus sufficiat certitudo ex probabilibus: intelligit autem probabilioribus; quia minus, vel etiam æquè probabilia, non pariunt certitudinem, sed potiùs dubium, & ignorantiam. Dein, si attentè legatur, videbitur, non admittere, quòd sit licitum, sequi minus probabilem.

Imò etiam ex recentioribus Terillus, inter præcipuos sententiæ omnino benignæ patronos, tract. de conscientia probabili q. 22. non tantum semel idem docet, & apertissimè n. 76. ubi ita ait: Ecce major probabilitas de honestate operis, undecunque tandem derivetur, ex mente Gerfonis, Gabrielis, & communi Doctorum illius ævi consensu, est moralis certitudo, sufficiens ad excusandum à peccato, etsi opposita pars sit probabilis, suæque probabilitate inducat formidinem de opposito. At nos idem per omnia docemus. Si autem talis major probabilitas est moralis certitudo de honestate, eodem modo erit de inhonestate; quia omnimoda paritas est. Eadem ferè verba repetit n. 119.

Et sanè hæc certitudo moralis, latius dicta, est tanta, ut in temporalibus negotiis, anticipis exitus, soleant eam esse contenti etiam illi, qui rerum suarum minimè negligentes, aut imprudentes habentur in sæculo: ergo sanè est notitia sufficiens. Adde, quòd, cum major, quàm ex probabilioribus orta, certitudo frequentissimè non possit haberi, debeat ista sufficere: ergo etiam stante adhuc aliquo non levi motivo, seu potente movere aliquod dubium prudens, modò sint rationes notabiliter graviore in oppositum, jam habetur certitudo, quæ in moralibus sufficit.

363. Respondebis, hoc argumentum tantum probare obligationem pro casu, quo lex existat. Resp. neg. illat. Argumentum hoc probat pro utroque casu, sive lex directæ existat, sive

sive non; nam, si etiam lex directa non existeret, tamen lex reflexa obligaret; quia, qui nesciret, quod lex directa non existeret, & tamen haberet maiorem probabilitatem, quod existeret, haberet se, sicut, qui certo (intellige certitudine morali, vel certitudine adhesionis) iudicaret, legem directam existere: adeoque obligaretur per legem reflexam. Certè haberet dubium practicum, nec esset, unde posset illud deponere, vel dictamen reflexum de licentia actionis concipere; neque enim talis posset dubium invincibile, aut similem ignorantiam prætendere: ergo teneretur ad observationem legis existimata, seu notabiliter probabilius proposita: sed de hoc iterum infra.

ARTICULUS XV.

Uterior probatio nostræ sententiæ.

364. **P**robatur conclusio 3. à pari. Si quis servus nollet facere quidquam, de quo ei tantum notabiliter verosimilius esset, herum id velle, sed ubique expeteret certitudinem moralem strictè dictam, sanè suo officio deesse censeretur. Ponamus e. g. quod herus ei dicat, ut horà undecimā serviat sibi ad mensam: sint autem duo horologia, quorum unum notabiliter probabilius consentiat cum horologio domini, adeoque tutius, & probabilius sit, ad suo tempore exhibendum obsequium: alterum notabiliter probabilius aberrat, adeoque minus tutum, atque minus probabile sit. Ponamus etiam, quod hic servus velit posteriori horologio se ordinariè conformare, non ex alia ratione, quàm, ut suæ libertati non præiudicet, aut, ne sibi ingratum onus imponat: talis certè officio suo non satisfaceret, nec heri sui voluntatem studiose inquirere, aut exequi censeretur: ergo nec homo ille satisfacit officio suo erga DEUM, nec cenferi potest, huius voluntatem studiose exequi, qui actiones suas, quibus ad DEUM venire, eique servire tenetur, dirigit juxta opinionem minus probabilem, & minus tutam, relicta altera tutiori, & probabiliori. Certè antecedens videtur innegabile, & tali servo suo quilibet meritò, ut non dubito, indignaretur: consequentia non videtur ullam disparitatem formalem admittere.

Nec velint adversarii hoc argumentum retorquere in nostram sententiam, dicendo, quod dominus aliquis neque esset contentus, si servus se vellet conformare horologio, tantum æqualiter probabiliter convenienti cum horologio domini. Resp. enim. Si adest horologium notabiliter probabilius, tunc hoc debet juxta nos servus sequi, sicut debet sequi quivis sententiam notabiliter probabiliorē. Si autem tantum adest horologium tutius, & non probabilius, hoc (ut consideranti patebit) debet ordinariè præcedere horologium domini: atqui nullus dominus, meritò, & prudenter, petit à servo, ut semper tempus præfixum præveniat, & plus temporis, quàm ei præscriptum est, impendat, quamvis contingat, eum ideo aliquan-

do tardius venire: adeoque nec DEUS obligat hominem semper ad tutius.

365. Dices 1. Non est eadem ratio horologii, ac opinionis; bona fides enim non facit, ut horologium conformetur cursui solis, vel alteri horologio domini: at opinio probabilis facit, ut conformetur actio voluntati DEI, saltem secundariæ, & permittenti: adeoque non est paritas. Resp. Non quaritur hic, an opinio de horologio faciat illud conformari cursui solis, vel alteri horologio: sed an voluntati domini; quippe, an veniat servus, vel non veniat suo tempore, est tantum materiale objectum præcepti: quod præceptum, si servus, bona fide, & invincibiliter, non exequatur, est excusatus, e. g. si horologio probabiliori deceptus, non venisset in tempore: sicut scilicet, si quis, opinione notabiliter probabiliori deceptus, legem non observasset: sed quaritur, an talis voluntas servi, volentis se conformare horologio probabilius aberranti, possit cenferi conformis voluntati domini, ita, ut, si tali horologio deceptus, suo tempore non veniat, excusari mereatur: & putamus, juxta communem hominum persuasione, non excusandum, eò quod planè non videatur studiose curare, prout obligatur, exequi voluntatem domini. Et inter hanc voluntatem servi, atque inter voluntatem hominis, volentis se semper conformare opinioni, notabiliter minus probabili, instituitur paritas: verbo, paritas est inter horologium, & opinionem: & iterum inter voluntatem servi respectu heri, & hominis respectu DEI: & quoad punctum questionis disparitas nulla est. Accedit, quod gratis adversarii dicant, opinionem quamcunque probabilem, etiam Theologicè talem, in consorcio notabiliter probabilioris, reddere actionem conformem legi DEI permittenti; hoc enim à nobis meritò negatur.

366. Dices 2. Herus non curat de voluntate servi, modò fiat objectum præceptum. Resp. Licet herus non curet omnem voluntatem, e. g. proflus internam, tamen etiam curat modum agendi; unde, licet admittat aliquando excusationem omisæ actionis, e. g. si servus, quantum in se est, bona fide fecit, sed inculpabiliter, seu invincibiliter deceptus, mandatum exequi non potuit: tamen non admittit excusationem quamcunque, & non admitteret, si tali horologio se excusaret. Pariter DEUS vult etiam rem præceptam, sed admittit etiam excusationem, ratione modi agendi, vel potius omittendi: sed non omnem, neque deductam ex opinione notabiliter minus probabili, tanquam horologio probabilius aberrante.

Dices 3. DEUS non est tam severus erga nos, quàm sint domini creati erga suos servos: ergo paritas est nulla. prob. ant. Reges creati e. g. ostendunt se graviter offensos, si ijs loquentes non utantur summâ reverentiâ, & attentione: econtrâ DEUS non ostendit se graviter offensum, si loquentes ipsi in oratione sint minus reverentes: ergo. Resp. supponendo, quod esse severum tantum significet exigere exactam observantiam legum. neg. ant. Idedecret sanè infinitam majestatem supremi legislatoris, minus curare suas leges, quàm curent suæ limitatissimæ potentie legislatores creati: & sanè